

WYMAGANIA SZCZEGÓŁOWE Z JĘZYKA POLSKIEGO DLA KLAS VII

Ogólne kryteria dotyczące oceniania na koniec etapu edukacyjnego na podstawie programu „NOWE SŁOWA NA START! PROGRAM NAUCZANIA OGÓLNEGO JĘZYKA POLSKIEGO W KLASACH IV–VIII SZKOŁY PODSTAWOWEJ Małgorzaty Derlukiewicz

OCENA CELUJĄCA

Uczeń:

- opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
- samodzielnie rozwiązuje problemy i ćwiczenia o dużym stopniu trudności,
- czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, potrafi analizować i interpretować je w sposób pogłębiony i wnikliwy, posługując się terminologią z podstawy programowej,
 - posługuje się bogatym i różnorodnym słownictwem oraz poprawnym językiem zarówno w mowie, jak i w piśmie,
- aktywnie uczestniczy w lekcjach (pełni funkcję asystenta nauczyciela) i zajęciach pozalekcyjnych,
 - z powodzeniem bierze udział w konkursach tematycznie związanych z językiem polskim,
- tworzy wypowiedzi pisemne zgodnie z wyznacznikami gatunkowymi, poprawne pod względem kompozycji, spójności wypowiedzi, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
 - odznacza się samodzielnością i dojrzałością sądów,
 - wzorowo wykonuje prace domowe i zadania dodatkowe,
 - współpracuje w zespole, często odgrywając rolę lidera,
 - wykorzystuje wiedzę, umiejętności i zdolności twórcze (kreatywność) przy odbiorze i analizie tekstów oraz tworzeniu wypowiedzi.

OCENA BARDZO DOBRA

Uczeń:

- opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
- samodzielnie rozwiązuje problemy i ćwiczenia o znacznym stopniu trudności,
- czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, potrafi analizować je samodzielnie, podejmuje próby interpretacji,
 - posługuje się bogatym słownictwem i poprawnym językiem zarówno w mowie, jak i w piśmie,
- aktywnie uczestniczy w lekcjach i zajęciach pozalekcyjnych,
 - bierze udział w konkursach tematycznie związanych z językiem polskim,
 - tworzy wypowiedzi pisemne zgodnie z wyznacznikami gatunkowymi, w większości poprawne pod względem kompozycji, spójności wypowiedzi, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- aktywnie uczestniczy w lekcjach,
 - wykonuje prace domowe, często angażuje się w zadania dodatkowe.

OCENA DOBRA

Uczeń:

- w większości opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej
- samodzielnie rozwiązuje zadania o niewielkim lub średnim stopniu trudności, a z pomocą nauczyciela – trudne,
 - czyta ze zrozumieniem teksty kultury przewidziane w programie, samodzielnie odnajduje w nich informacje,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia niewiele błędów językowych, ortograficznych i stylistycznych,
- bierze czynny udział w lekcji,
- wykonuje prace domowe, czasem także nieobowiązkowe.

OCENA DOSTATECZNA

Uczeń:

- częściowo opanował umiejętności zapisane w podstawie programowej,
- samodzielnie wykonuje tylko zadania łatwe; trudniejsze problemy i ćwiczenia rozwiązuje przy pomocy nauczyciela,
 - odnajduje w tekście informacje podane wprost, rozumie dosłowne znaczenie większości wyrazów w tekstach dostosowanych do poziomu edukacyjnego,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia błędy językowe, ortograficzne i stylistyczne; wypowiedzi cechuje ubogie słownictwo,
- wypowiada się krótko, ale wypowiedź jest na ogół uporządkowana,
- niekiedy popełnia rażące błędy językowe zakłócające komunikację,
- rzadko aktywnie uczestniczy w lekcjach,
- wykonuje obowiązkowe prace domowe, ale popełnia w nich błędy.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA

Uczeń:

- opanował w niewielkim stopniu umiejętności zapisane w podstawie programowej
- większość zadań, nawet bardzo łatwych, wykonuje jedynie przy pomocy nauczyciela
- czyta niezbyt płynnie, niewłaściwie akcentuje wyrazy, nie stosuje odpowiedniej intonacji,
- ma problemy z czytaniem tekstów kultury, ale podejmuje próby ich odbioru,
 - nie potrafi samodzielnie analizować i interpretować tekstów,
- w wypowiedziach ustnych i pisemnych popełnia rażące błędy utrudniające komunikację, ma ubogie słownictwo i trudności z formułowaniem nawet prostych zdań,
 - nie jest aktywny na lekcjach, ale wykazuje chęć do pracy, stara się wykonywać polecenia nauczyciela,
 - pracuje niesystematycznie, wymaga stałej zachęty do pracy,
 - często nie potrafi samodzielnie wykonać pracy domowej, ale podejmuje próby.

OCENA NIEDOSTATECZNA

Uczeń:

- nie opanował nawet podstawowych wiadomości, ma bardzo duże braki w wiedzy i umiejętnościach z zakresu podstawy programowej,
 - ma kłopoty z techniką czytania,
- nie odnajduje w tekście informacji podanych wprost, nie rozumie dosłownego znaczenia wielu wyrazów w tekstach dostosowanych do poziomu edukacyjnego,
- nie wykonuje zadań ani poleceń nauczyciela,

- wykazuje się niechęcią do nauki,
- zaniedbuje wykonywanie prac domowych,
- nie angażuje się w pracę grupy.

Szczegółowe kryteria oceniania

Ocena niedostateczna

Uczeń nie opanował nawet podstawowych wiadomości, ma bardzo duże braki w wiedzy i umiejętnościach z zakresu podstawy programowej.

Ocena dopuszczająca

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat;
- 2) rozróżnia niektóre gatunki epiki, liryki, dramatu;
- 3) wskazuje niektóre elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog;
- 4) stara się określić w poznawanych tekstach ich problematykę;
- 5) recytuje utwór literacki.

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje i stara się je uporządkować;
- 2) rozpoznaje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- 3) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową;
- 4) rozpoznaje niektóre gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton.

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego.

Uczeń:

- 1) stara się rozumieć mechanizm upodobnień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie;
- 2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny; rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- 3) rozpoznaje wyrazy złożone;
- 4) rozpoznaje imiesłowy;
- 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- 6) odróżnia mowę zależną i niezależną;

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu;

- 2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe;
- 3) stara się wzbogacać swoje słownictwo;
- 4) rozpoznaje homonimy;
- 7) rozpoznaje niektóre style np. potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny.

3. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

- 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stara się ją stosować;

4. Ortografia i interpunkcja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- 2) poprawnie przytacza cudze wypowiedzi;
- 3) zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych i pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy, ale rzadko je stosuje w praktyce.

III. Tworzenie wypowiedzi

1. Elementy retoryki.

Uczeń:

- 1) stara się zgromadzić materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi;
- 2) próbuje tworzyć wypowiedź i odpowiednio dobrać argumenty, zapisać tezę i hipotezę, wnioski;

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

- 1) próbuje tworzyć wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opis sytuacji, przeżyć wewnętrznych i dzieła sztuki, charakterystyka, rozprawka, przemówienie, wywiad;
- 2) formułuje pytania do tekstu;
- 4) próbuje dokonać interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) korzysta z informacji;
- 2) stara się rozwijać swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- 3) rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- 7) rozwija nawyki systematycznego uczenia się;

Ocena dostateczna

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa ich niektóre cechy charakterystyczne ;
- 2) rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedia, fraszka, sonet, pieśń, tren, ballada, epepeja, tragedia – i wymienia ich podstawowe cechy;
- 3) wskazuje elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim niektóre z pojęć: neologizm, eufemizm, porównanie homeryckie, inwokację, symbol, alegorię i określa ich funkcje;
- 5) zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach;
- 6) zna pojęcie ironii, rozpoznaje ją w tekstach;
- 7) określa w poznawanych tekstach ich problematykę ;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) próbuje wykorzystywać w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji;
- 10) próbuje wykorzystywać w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- 12) recytuje utwór literacki i próbuje go interpretować zgodnie z jego tematem i stylem.

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego;
- 2) próbuje porządkować informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 3) próbuje interpretować dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- 4) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką ;
- 5) rozpoznaje niektóre gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy;
- 6) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury;

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego.

Uczeń:

- 1) rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie; rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- 2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny; rozumie pojęcie podstawy słowotwórczej; w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant; określa rodzaj formant, rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- 3) zna zasady tworzenia wyrazów złożonych;
- 4) rozpoznaje imiesłowowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany, nie zawsze poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania;
- 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- 6) odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie;
- 7) rozumie zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentu.

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone;
- 2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, stara się używać ich poprawnie;
- 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- 4) rozpoznaje homonimy;
- 5) próbuje wyróżnić środowiskowe i regionalne odmiany języka;
- 6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu;
- 7) rozumie pojęcie stylu.

2. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

- 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
- 2) rozumie, na czym polega błąd językowy.

4. Ortografia i interpunkcja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- 2) poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- 3) stara się wykorzystać wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- 4) zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych i pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy.

III. Tworzenie wypowiedzi

3. Elementy retoryki.

Uczeń:

- 1) próbuje wykorzystywać środki retoryczne;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi i próbuje zredagować plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) stara się tworzyć wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję ;
- 4) zna zasady tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 6) próbuje przeprowadzić wnioskowanie;
- 8) rozpoznaje i rozróżnia środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych;
- 9) rozpoznaje manipulację językową .

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

- 1) stara się tworzyć spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opis sytuacji, przeżyć wewnętrznych i dzieła sztuki, charakterystyka rozprawka, przemówienie, wywiad;
- 2) próbuje przekształcenia na tekście cudzym;
- 3) formułuje pytania do tekstu;
- 4) próbuje dokonać interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) rzetelnie korzysta z informacji;
- 2) stara się rozwijać swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- 3) stara się rozwijać umiejętność samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- 4) stara się rozwijać nawyki systematycznego uczenia się;

Ocena dobra

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i zazwyczaj przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- 2) rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedia, fraszka, sonet, pieśń, tren, ballada, epepeja, tragedia – i wymienia ich podstawowe cechy oraz stara się wskazać cechy gatunkowe czytanych utworów literackich;
- 3) wskazuje elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog;
- 4) rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, eufemizm, porównanie homeryckie, inwokację, symbol, alegorię i określa ich funkcje;
- 5) zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach oraz stara się określić ich funkcje;

- 6) zna pojęcie ironii, rozpoznaje ją w tekstach oraz próbuje określić jej funkcje;
- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) stara się wykorzystać w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji;
- 10) stara się wykorzystać w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- 11) próbuje wykorzystać w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny;
- 12) recytuje utwór literacki i stara się go odpowiednio interpretować.

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego;
- 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 3) stara się interpretować dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- 4) próbuje dostrzegać różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką i określa funkcje tych rodzajów piśmiennictwa;
- 5) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i stara się określić ich podstawowe cechy;
- 6) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury;
- 7) próbuje wskazać w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego.

Uczeń:

- 1) rozumie mechanizm upodobnień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie; rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- 2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny; rozumie pojęcie podstawy słowotwórczej; w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant; określa rodzaj formantu, stara się wskazać funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu, rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- 3) zna zasady tworzenia wyrazów złożonych i zaawycza odróżnia ich typy;
- 4) rozpoznaje imiesłowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany, dość poprawnie stosuje imiesłowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie;
- 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;
- 6) odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie;
- 7) rozumie ,ale nie zawsze stosuje zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentu.

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, zna typy skrótów i skrótowców;
- 2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, stara się używać poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- 4) rozumie znaczenie homonimów;
- 5) wyróżnia środowiskowe i regionalne odmiany języka;
- 6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu;
- 7) rozumie pojęcie stylu i zazwyczaj rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny.

3. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

- 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
- 2) rozróżnia normę językową, wzorcową oraz użytkową i zazwyczaj stosuje się do nich;
- 3) rozumie, na czym polega błąd językowy.

4. Ortografia i interpunkcja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- 2) poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- 3) stara się wykorzystać wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- 4) zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych i pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy.

III. Tworzenie wypowiedzi

4. Elementy retoryki.

Uczeń:

- 1) stara się funkcjonalnie wykorzystać środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;
- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę

akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stara się stosować rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);

- 4) stara się wykorzystać znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) zazwyczaj odróżnia przykład od argumentu;
- 6) stara się przeprowadzić wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, próbuje rzeczowo uzasadnić własne zdanie;
- 8) rozpoznaje i rozróżnia środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych i stara się określić ich funkcję;
- 9) rozpoznaje manipulację językową i stara się przeciwstawić jej zasady etyki wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

- 1) stara się tworzyć spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opis sytuacji, przeżyć wewnętrznych, dzieła sztuki, charakterystyka, rozprawka, przemówienie, wywiad;
- 2) próbuje wykonać przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje;
- 3) formułuje pytania do tekstu;
- 4) dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- 2) rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- 3) stara się uczestniczyć w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- 4) stara się uczestniczyć w projektach edukacyjnych (np. tworzy różnorodne prezentacje, projekty wystaw, realizuje krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych);
- 5) stara się rozwijać umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- 6) rozwija nawyki systematycznego uczenia się;
- 7) stara się rozwijać umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Ocena bardzo dobra

I. Kształcenie literackie i kulturowe

1. Czytanie utworów literackich.

Uczeń:

- 1) rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju;
- 2) rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: pamiętnik, komedia, fraszka, sonet, pieśń, tren, ballada, epepeja, tragedia – i wymienia ich podstawowe cechy oraz wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich;
- 3) wskazuje elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog;

- 4) rozpoznaje w tekście literackim: neologizm, eufemizm, porównanie homeryckie, inwokację, symbol, alegorię i określa ich funkcje;
- 5) zna pojęcie komizmu, rozpoznaje jego rodzaje w tekstach oraz określa ich funkcje;
- 6) zna pojęcie ironii, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej funkcje;
- 7) określa w poznawanych tekstach problematykę egzystencjalną i poddaje ją refleksji;
- 8) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów literackich;
- 9) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich odwołania do wartości uniwersalnych związane z postawami społecznymi, narodowymi, religijnymi, etycznymi i dokonuje ich hierarchizacji;
- 10) wykorzystuje w interpretacji tekstów literackich elementy wiedzy o historii i kulturze;
- 11) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, historycznoliteracki, kulturowy, filozoficzny, społeczny;
- 12) recytuje utwór literacki w interpretacji zgodnej z jego tematem i stylem.

2. Odbiór tekstów kultury.

Uczeń:

- 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego;
- 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- 3) interpretuje dzieła sztuki (obraz, grafika, rzeźba, fotografia);
- 4) dostrzega różnice między literaturą piękną a literaturą naukową, popularnonaukową, publicystyką i określa funkcje tych rodzajów piśmiennictwa;
- 5) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy;
- 6) określa wartości estetyczne poznawanych tekstów kultury;
- 7) znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych.

II. Kształcenie językowe

1. Gramatyka języka polskiego.

Uczeń:

- 1) rozumie mechanizm upodobnień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie; rozumie rozbieżności między mową a pismem;
- 2) rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny; rozumie pojęcie podstawy słowotwórczej; w wyrazie pochodnym wskazuje temat słowotwórczy i formant; określa rodzaj formantu, wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, rozumie realne i słowotwórcze znaczenie wyrazu, rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- 3) zna zasady tworzenia wyrazów złożonych, odróżnia ich typy;
- 4) rozpoznaje imiesłowowy, rozumie zasady ich tworzenia i odmiany, poprawnie stosuje imiesłowowy równoważnik zdania i rozumie jego funkcje; przekształca go na zdanie złożone i odwrotnie;
- 5) rozróżnia wypowiedzenia wielokrotnie złożone;

- 6) odróżnia mowę zależną i niezależną, przekształca mowę zależną na niezależną i odwrotnie;
- 7) rozumie i stosuje zasady dotyczące wyjątków od reguły polskiego akcentu.

2. Zróżnicowanie języka.

Uczeń:

- 1) dostrzega zróżnicowanie słownictwa, w tym rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (np. terminy naukowe, archaizmy, kolokwializmy); rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone, zna typy skrótów i skrótowców –określa ich funkcje w tekście;
- 2) rozpoznaje nazwy osobowe i miejscowe, rodzaje nazw miejscowych, używa poprawnych form gramatycznych imion, nazwisk, nazw miejscowych i nazw mieszkańców;
- 3) zna sposoby wzbogacania słownictwa;
- 4) rozumie znaczenie homonimów;
- 5) wyróżnia środowiskowe i regionalne odmiany języka;
- 6) rozróżnia treść i zakres znaczeniowy wyrazu;
- 7) rozumie pojęcie stylu, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny, naukowy, publicystyczny.

3. Komunikacja językowa i kultura języka.

Uczeń:

- 1) rozumie, na czym polega grzeczność językowa i stosuje ją w wypowiedziach;
- 2) rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stosuje się do nich;
- 3) rozumie, na czym polega błąd językowy.

4. Ortografia i interpunkcja.

Uczeń:

- 1) wykorzystuje wiedzę o wymianie głosek w wyrazach pokrewnych oraz w tematach fleksyjnych wyrazów odmiennych;
- 2) poprawnie przytacza cudze wypowiedzi, stosując odpowiednie znaki interpunkcyjne;
- 3) wykorzystuje wiedzę o różnicach w pisowni samogłosek ustnych i nosowych, spółgłosek twardych i miękkich, dźwięcznych i bezdźwięcznych;
- 4) zna zasady pisowni wyrazów nieodmiennych i pisowni partykuły „nie” z różnymi częściami mowy.

III. Tworzenie wypowiedzi

5. Elementy retoryki.

Uczeń:

- 1) funkcjonalnie wykorzystuje środki retoryczne oraz rozumie ich oddziaływanie na odbiorcę;
- 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi; redaguje plan kompozycyjny własnej wypowiedzi;

- 3) tworzy wypowiedź, stosując odpowiednią dla danej formy gatunkowej kompozycję oraz zasady spójności językowej między akapitami; rozumie rolę akapitów jako spójnych całości myślowych w tworzeniu wypowiedzi pisemnych oraz stosuje rytm akapitowy (przeplatanie akapitów dłuższych i krótszych);
- 4) wykorzystuje znajomość zasad tworzenia tezy i hipotezy oraz argumentów przy tworzeniu rozprawki oraz innych tekstów argumentacyjnych;
- 5) odróżnia przykład od argumentu;
- 6) przeprowadza wnioskowanie jako element wywodu argumentacyjnego;
- 7) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- 8) rozpoznaje i rozróżnia środki perswazji i manipulacji w tekstach reklamowych, określa ich funkcję;
- 9) rozpoznaje manipulację językową i przeciwstawia jej zasady etyki wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie.

Uczeń:

- 1) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: opis sytuacji, przeżyć wewnętrznych, dzieła sztuki, charakterystyka, rozprawka, przemówienie, wywiad;
- 2) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje;
- 3) formułuje pytania do tekstu;
- 4) dokonuje interpretacji głosowej czytanych i wygłaszanych tekstów.

IV. Samokształcenie.

Uczeń:

- 1) rzetelnie, z poszanowaniem praw autorskich, korzysta z informacji;
- 2) rozwija swoje uzdolnienia i zainteresowania;
- 3) uczestniczy w życiu kulturalnym w swoim regionie;
- 4) uczestniczy w projektach edukacyjnych (np. tworzy różnorodne prezentacje, projekty wystaw, realizuje krótkie filmy z wykorzystaniem technologii multimedialnych);
- 5) pogłębia swoją wiedzę przedmiotową i uczestniczy w wykładach publicznych, konkursach itp.;
- 6) rozwija umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
- 7) rozwija nawyki systematycznego uczenia się;
- 8) rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.

Ocena celująca

Uczeń doskonale opanował wiadomości i umiejętności przewidziane na ocenę bardzo dobrą. Poza tym:

- z powodzeniem bierze udział w konkursach związanych z językiem polskim,
- odznacza się dużą samodzielnością i kreatywnością oraz dojrzałością sądów,
- wzorowo wykonuje wszystkie prace domowe i zadania dodatkowe,

-współpracuje w zespole, wykazując się dużą inwencją twórczą i często odgrywając rolę lidera.